

Posudek diplomové práce Evy Flanderkové
Jazykové jevy v mluvených projevech afatiků

Pro svou diplomovou práci si E. Flanderková zvolila nesnadné interdisciplinární téma na pomezí jazykovědy a několika oborů dalších: specifiku jazyka a komunikace afatiků.

K vlastnímu výzkumu přistoupila po důkladném studiu odborné literatury neurolingvistické, zejména afaziologické, ale také mnoha dalších prací: z neuropsychologie, neurofyziologie, psycholingvistiky i kognitivní vědy; to jí umožňuje vidět zkoumanou problematiku z širší perspektivy a klást si (čtenáři) mnohé závažné otázky.

Diplomová práce je promyšleně koncipována a zřetelně členěna. Diplomantka zvolila sevřené pojetí, důsledně dbá o to, aby se téma nerozbihalo do šířky a také její vyjadřování je velmi úsporné. V úvodních kapitolách zasazuje zkoumanou problematiku do širšího kontextu a na základě odborné literatury vymezuje typy afázií. Z dalších výkladů je pak zřejmé, proč je, resp. musí být taková typologie jen přibližná. Ve 4. kapitole autorka podává podrobný přehled jazykových jevů, „s nimiž se lze v afázii setkat“ (s. 16); právě takto zdrženlivá formulace jí umožňuje zahrnout do svého přehledu jevy velmi heterogenní.

6.-12. kapitola jsou věnovány vlastnímu výzkumu. Diplomantka v nich analyzuje mluvený projev 5 pacientů se srovnatelnými diagnózami v téže komunikační situaci: při vyprávění příběhu na základě obrázků; v přílohách pak uvádí jak přepis mluvených projevů, tak obrázkový materiál. Na konkrétním materiálu, a zejména v závěrečné diskusi diplomantka velmi dobře ukazuje, jak jsou jazykové jevy, s nimiž se u afatiků setkala, různorodé, že jejich soubor je u každého pacienta vlastně jedinečný a také jak významnou úlohu v jejich řeči mají prostředky paraverbální a náhradní komunikační strategie.

Práce s odbornou literaturou i s konkrétním materiálem (a v neposlední řadě i další zkušenosti s pacienty, kteří trpí afázií) vedou Evu Flanderkovou k přemýšlení o řadě obecnějších otázek: některé jsou zaměřeny na specifiku jazyka afatiků, některé spíše na to, co jazykové projevy afatiků vypovídají obecně o reprezentaci jazyka v mysli jedince. Např. v čem spočívá mentální reprezentace jazyka, jestliže se pacient k žádoucím slovům může dostat i různými přesmyčkami (s.20), v jakých vztazích jsou v mozku/mysli pojmy a slova, v jakých vztazích jsou slova mezi sebou, jsou substance a děje mentálně reprezentovány odlišně, mají morfémy psychologickou realnost, probíhá plánování výpovědi u afatiků jinak než u zdravých mluvčích? Především vyvozování obecnějších závěrů, které je podloženo empirickým výzkumem, – i když má formu otázek – považuji za hlavní hodnotu posuzované práce.

Čtenáře tato práce stimuluje k mnohým úvahám. Omezím se tu na dvě otázky:

U afatiků je narušena komunikační funkce jazyka. Jsou známy nějaké metody, které by umožňovaly testovat, do jaké míry (v závislosti na diagnóze) u nich plní jazyk funkci mentální?

Na s. 60 se uvádí, že u pacientky byl narušen přístup k pojmenováním substancí a dějů, zatímco přístup k automatizované číselné řadě zůstal nedotčen. K zafixovaným automatizovaným posloupnostem patří i písňe, kde je navíc fixace posílena melodií; chtěla bych se zeptat, zda se diplomantka setkala při svém výzkumu se situací, kdy pacient, který měl řečové potíže, si slova nějaké písňe vybavoval dobře.

Posuzovaná diplomová práce přináší nové výsledky, text je pečlivě zpracován, obsahuje všechny formální náležitosti, je bez formulačních nedostatků a překlepů.

Diplomová práce Evy Flanderkové splňuje požadavky kladené na diplomové práce v oboru český jazyk a ráda ji doporučuju k obhajobě.

Navrhované hodnocení: výborně

Iva Nebeská

15. 1. 2007